

MÚZEUM HOLOKAUSTU V SEREDI

Matej BERÁNEK

Abstract: *Museum of Holocaust in Sereď.* The Museum of the Holocaust in Sereď is a part of the SNM - Museum of Jewish Culture in Bratislava. It was founded in the area of the former Labor and Concentration Camp in Sereď. The museum presents contemporary documents, photographs and articles related to the persecution of Jews in the territory of Slovakia. It also includes a education center that provides various educational and training events, seminars and training sessions for teachers, pupils, students and a broad professional and lay public.

SNM (Slovenské národné múzeum) – MŽK (Múzeum židovskej kultúry) – Múzeum holokaustu v Sereďi vzniklo v autentických priestoroch bývalého pracovného a koncentračného tábora v Sereďi, ktorý bol vybudovaný počas slovenského štátu a fungoval od roku 1941 do roku 1945. Internovali v ňom takmer 16 000 Židov. Na začiatku plnil funkciu pracovného tábora a koncentračného strediska, z ktorého

Exteriér Múzea holokaustu v Sereďi – záber na budovy a miesto bývalého apelplatzu

Expozícia – Riešenie židovskej otázky na Slovensku (Barak č. 1)

ho boli v roku 1942 vypravované transporty na nacistami okupované územie Poľska. Tábor bol strážený príslušníkmi Hlinkových gárd. Po vypuknutí Slovenského národného povstania sa tábor premenil na koncentračný, ktorý riadili nemecké jednotky SS. Z koncentračného tábora v Sereďi boli opäť obnovené transporty, posledný transport z neho odišiel 31. marca 1945 do Terezína, tesne pred oslobodením Sereďe vojskom Červenej armády. Po vojne slúžil objekt bývalého tábora ako kasárne československej, neskôr slovenskej armády. Priestory bývalého tábora boli v roku 2009 vyhlásené za Národnú kultúrnu pamiatku a Múzeum holokaustu bolo slávnostne otvorené 26. januára 2016.

Expozície múzea

Expozície múzea sú umiestnené v jednotlivých barakoch. Momentálne sú zrekonštruované tri bu-

dovy, pričom v dvoch sú inštalované stále expozície. Každá z nich sa venuje špecifickej problematike. Prvá (barak č. 1) približuje *Riešenie židovskej otázky na Slovensku* v rokoch 1938 – 1945. Je zameraná na perzekúcie a prenasledovanie Židov na území Slovenska od vyhlásenia autonómie v roku 1938 až po ukončenie druhej svetovej vojny.

Druhá časť expozície (barak č. 4) je venovaná všetkým zavraždeným Židom zo Slovenska, mapuje hlavné koncentračné a vyhladzovacie tábory, do ktorých boli Židia deportovaní. Išlo predovšetkým o tábory nachádzajúce sa na nacistami okupovanom území Poľska (Auschwitz, Auschwitz-Birkenau, Majdanek, Sobibor, Belzec, Treblinka), na území Tretej ríše a okupovaných častí Európy (Dachau, Buchenwald, Ravensbrück, Mauthausen, Sachsenhausen, Bergen-Belsen, Terezín). Posledná časť tejto expozície zobrazuje tých, ktorí počas vojny Židov zachraňovali a bolo im udelené vyznamenanie Spravodlivý medzi národmi.

Návštevníci múzea majú možnosť vidieť rôzne dobové dokumenty (výňatky z protižidovských zákonov a nariadení, články z novín, dobové propagandistické plagáty a letáky), fotografie, predmety súvisiace s prenasledovaním Židov na území Slovenska, či audiovizuálne výpovede preživších holokaustu. Jedným z vystavených artefaktov je dobytčí vagón, v ktorom transportovali Židov do koncentračného tábora Auschwitz.

Vzdelávacie stredisko

Dôležitú súčasť múzea predstavuje vzdelávacie stredisko (barak č. 5). Od otvorenia múzea sa v ňom uskutočnili rôzne kultúrne podujatia, vzdelávacie semináre, či diskusie s preživšími. Základným, stredným a vysokým školám múzeum ponúka a poskytuje vzdelávacie semináre, ktoré sú venované prenasledovaniu Židov na území Slovenska. Školy, ktoré prejavili záujem o exkurziu v Múzeu holokaustu v Seredi majú možnosť vybrať si z 11 okruhov tém. Témy vychádzajú z dobových materiálov a z výpovedí preživších, ktoré sú premietané v audiovizuálnej podobe. Vzdelávacie semináre nie sú určené len školám, ale aj ďalším cieľovým skupinám, ako zväzy protifašistických bojovníkov, jednoty dôchodcov, či vojaci Armády SR. Hlavným cieľom vzdelávacích programov je predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie

Originálny deportačný vagón

Expozícia – Útek Alfréda Wetzlera a Rudolfa Vrbu z Auschwitz-Birkenau (Barak č. 4)

v spoločnosti. Múzeum navštívilo už viac ako 20 000 návštevníkov, veľkú časť tvorili práve žiaci a študenti, z ktorých väčšina absolvovala jeho vzdelávacie programy.

Medzi dôležité aktivity múzea patrili aj diskusie s preživšími holokaustu. Študenti si mohli vypočuť životné príbehy priamo od ľudí, ktorí ho prežili. Niektorí z nich prešli priamo seredským pracovným a koncentračným táborom. Besedy s nimi zohrávajú dôležitú rolu vo vzdelávacom procese, pretože dokážu žiakom a študentom sprostredkovať ich osobné zážitky počas druhej svetovej vojny.

V priebehu uplynulého roka s múzeom spolupracovalo viacero národných a medzinárodných inštitúcií a organizácií, s ktorými sa podieľali na príprave rôznych podujatí. V dňoch 23. a 24. novembra 2016 sa konal medzinárodný seminár s názvom Zvyšovanie kvalifikácie v oblasti základných práv, občianstva a poučenia sa z holokaustu. Zúčastnili sa ho štátni úradníci a vzdelávatelia v oblasti základných ľudských práv zo všetkých 28 členských krajín Európskej únie (EÚ) a Izraela. Medzinárodný seminár sa konal v spolupráci s Pamätníkom Jad Vašem v Jeruzaleme, Agentúrou EÚ pre základné práva so sídlom vo Viedni (European Union Agency for Fundamental Rights – FRA) a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, pod záštitou slovenského predsedníctva v Rade EÚ.

V priestoroch Múzea holokaustu v Seredi sa uskutočnili a uskutočňujú rôzne putovné výstavy. Od mája do októbra 2016 múzeum hostilo výstavu *Sobibor – spomienky nemožno premlčať*. Výstava sa venovala archeologickým prácam v priestoroch bývalého nacistického vyhladzovacieho tábora v Sobibore. Tábor vznikol v priebehu druhej svetovej vojny v rámci tzv. akcie Reinhard, keď boli vybudované ďalšie dva vyhladzovacie tábory v Belzeci a Treblinke. V Sobibore bolo zavraždených 250 000 Židov z rôznych európskych krajín, z nich viac ako 25 000 zo Slovenska.

Diskusia študentov s preživšou holokaustu Evou Hod Kohnovou, ktorá prešla pracovným a koncentračným táborom v Seredi.

Zdroj fotografií: SNM-MŽK-Múzeum holokaustu v Seredi